

In navolging van een reis uit 1951

Het afgelopen jaar ben ik tijdens een werkperiode in Berlijn veelvuldig in de grote bibliotheken van deze stad geweest. Zoals de Amerika Gedenkbibliotheek (AGB, die voor de val van de muur de West-Berlijnse centrale bibliotheek was), de Berliner Stadtbibliothek (voor de val van de muur de Oost-Berlijnse centrale bibliotheek), en de Staatsbibliotheken. Wat mij zo intrigeert aan publieke bibliotheken is dat de gehele afspiegeling van de maatschappij er rondloopt, leest en verpoost. Iedereen kan in en uitlopen zonder lid te hoeven zijn. Arm en rijk, hoog en laag opgeleid, nieuwe bewoners en rasechte Berlijners. In mijn daar opgezette project heb ik de politieke geschiedenis van de AGB als uitgangspunt genomen. Tijdens dit onderzoek ben ik interessante aanknopingspunten tegengekomen die ik zou willen uitwerken voor dit project.

Om een visie van de toekomst te ontwikkelen moet je eerst terug gaan naar het verleden. Sinds mijn verblijf in Berlijn is de geschiedkundige achtergrond van de publieke bibliotheek mij steeds meer gaan interesseren. Welke ideologische, sociale en opvoedkundige ideeën lagen achter de totstandkoming van de publieke bibliotheek als instituut?

De AGB was een geschenk van het Amerikaanse volk aan het West-Berlijnse volk na het doorstaan van de Berlijn Blokkade in 1948/49. Het idee om een *Public Library* naar Amerikaans model te bouwen ontstond al snel. De nieuwe bibliotheek moest transparantie en vrijheid uitstralen, een zinnebeeld zijn voor de *American way of life*. Het moest toegankelijk zijn voor alle lagen van de bevolking en opzettelijk dicht bij de grens gebouwd met het Russische sector moest de bibliotheek ook inwoners van Oost-Berlijn aantrekken. Een instituut met een politiek doel. Om de visie en de bouwkundige oplossingen van de Amerikaanse bibliotheken te implementeren maakte de aankomend directeur van de AGB, Fritz Moser in 1951 een studiereis naar V.S. waar hij openbare bibliotheken in de steden Baltimore, Cleveland, Detroit, Cincinnati en Washington bezocht. Diezelfde reis zou ik graag ook maken – om een aantal van deze Amerikaanse bibliotheken, met hun lange ontstaansgeschiedenis, te bekijken en te observeren. Om in de voetsporen te treden van dr. Moser. en te zien hoe ze zich ontwikkeld hebben in het politieke klimaat van 'onze tijd': het informatie tijdperk (de opkomst van internet) en de politieke situatie na 9/11 (veiligheid versus privacy, privatisering en de 2008-crisis).

De bibliotheek heeft het imago een pilaar van de democratie te zijn. Dat is Europa het geval en in de V.S. net zo. Maar is dat nog steeds wel zo? Vaak vergeten we dat politiek en beleid een grote invloed uit oefenen op bibliotheken, misschien groter dan ze zouden willen. Welke positie neemt de bibliotheek daarin zelf?

De steden en de bibliotheken die ik wil bezoeken zijn: *The Martin Luther King Jr. Memorial Library* in Washington (van Mies van der Rohe) die momenteel gerenoveerd wordt door het Nederlandse architecten bureau Mecanoo en *The Library of Congress* – de facto de nationale bibliotheek van de V.S. Verder wil ik de *The Enoch Pratt Free Library* in Baltimore bezoeken, omdat deze bibliotheek toentertijd een grote indruk heeft gemaakt op Fritz Moser vanwege haar pioniersgeest in de dertiger jaren van de vorige eeuw en haar *open plan* – het idee dat alle 'Freihand' ruimtes overzichtelijk voor de gebruiker op de begane grond te vinden waren. Daarnaast wil ik een bezoek brengen aan *The Detroit Public Library*: een stad die sinds de crisis met enorme armoede en leegstand te kampen heeft. Hoe houdt de publieke bibliotheek stand? Wat is haar functie momenteel? Ik wil de reis afsluiten met de *Boston Public Library* – een van de oudste en meest gerespecteerde publieke bibliotheken in de V.S.

Ik wil zelf tijd door brengen in deze bibliotheken en vanuit het perspectief van de lezer naar deze bibliotheken te kijken: door er te zijn, te observeren, fotograferen en gesprekken aan te knopen. Ik wil de plaats van die de bibliotheek inneemt onderzoeken in een aantal totaal verschillende steden. De resultaten neem ik vervolgens mee naar Nederland.

Eerder verwerkte ik het verzamelde en gemaakte beeldmateriaal van studiereizen in publicaties of performances. Indien gewenst denk ik daar graag verder over.